

Cristina-Maria CIOROBĂȚC (NECULA)
Facultatea de Litere, Universitatea din București

PRINCIPALELE SURSE ETIMOLOGICE ALE ARGOULUI ROMÂNESC ACTUAL

Studiu de caz

Cuvinte cheie

Argou
Etimologie
Etimologie necunoscut
Limba Latin
Limba Francez
Limba Romani

Abstract

Owed to its cryptic character and words plasticity, the slang has always manifested an attraction upon the linguists and not only. By means of a case study, this present article emphasizes that the main enrichment source of the Romanian slang is the Romanian language itself, thus contradicting the superficial idea that the slang would be supplied primarily by the words deriving from the Romany language and last hour words borrowed from English. Of the 3870 slang words under analysis, 1558 are of Roman origin (inherited Latin, literary Latin, French, Italian or double Romanic etymology) which represents a 41,2% percentage, as opposed to words such as „a cardi”, „a ciordi”, „a mardi”, „mucles”, „mi to” etc., which represent a near 3,6% percentage.

Creat din dorin a de a evada din tipare i de a oferi confortul unui spa iu delimitat, în care au acces doar ini ia ii, argoul reprezint un tip de limbaj interesant, caracterizat prin creativitate i ingeniozitate. Caracterul criptic i plasticitatea acestui segment al limbii explic atrac ia exercitat de-a lungul timpului de c tre lingvi ti i dorin a de a p trunde în lumea argotic . Indiferent de prejudec i, este incontestabil faptul c argoul constituie o parte vie a oric rui idiom, având o coloristic deosebit i aflându-se într-o permanent transformare, fie prin împrumuturile din alte limbi, fie prin ad ugarea unor în elesuri inedite cuvintelor deja existente. În aceste condi ii, a intervenit curiozitatea de a afla care este structura etimologic a argoului românesc actual. Oare tendin a de a împrumuta cuvinte la mod din limba englez sau atrac ia spre cuvintele viu colorate din limba romani au reu it s surclaseze num rul de termeni argotici prelua i din limba român de baz ? Aceasta este întrebarea la care î i propune s r spund articolul de fa .

În urma unui studiu detaliat al con inutului a dou dic ionare actuale de argou (Tandin, 2009 i Volceanov, 2006), dup ce am eliminat un num r considerabil de cuvinte i expresii care apar în altor tipuri de limbaje cu care argoul este frecvent confundat, am r mas cu un num r de 3780 de cuvinte argotice nederivate. Acestea reprezint cele mai importante cuvinte argotice înregistrate în dic ionarele de specialitate i, prin urmare, analizarea lor ofer o imagine elocvent asupra structurii etimologice a argoului actual.

Înainte de a comenta rezultatele etimologice, voi face o scurt prezentare a modului în care s-a realizat studiul de caz. Astfel, au fost înregistrate într-un tabel Excel toate cuvintele i expresiile existente în cele dou dic ionare de argou, fiec rui sheet revenindu-i câte o liter . F când o digresiune, a dori s specific de ce am ales cele dou dic ionare de argou drept suport de studiu. Primul considerent este legat de publicarea lor relativ recent . De i acest tip de limbaj se afl într-o

permanent schimbare, una dintre tr s turile sale principale fiind cerin a reîmprosp t rii continue în vederea prezerv rii caracterului s u criptic, vom accepta *volens nolens* premisa-postulat c dic ionarele de specialitate reprezint surse incontestabile, credibile i de actualitate privind alc tuirea argoului.

Dac am lua în considerare p rerile potrivit c rora argoul î i pierde caracterul argotic în momentul în care devine cunoscut „neini ia ilor”, ar însemna s conchidem c de inem numai liste cu termeni care au fost în trecut argotici i c toate dic ionarele de argou nu sunt altceva decât dic ionare de termeni familiari. Totodat , potrivit acestor p reri, toate articolele, c r ile i analizele asupra argoului ar fi eronate, deoarece s-au bazat pe ni te cuvinte care, în fapt, nu mai erau argotice.

Pentru a ne putea desf ura, în bune condi ii, cercetarea, am eliminat îns acest presupozitie „defetist ” i am acceptat premisa c dic ionarele de argou, pe lâng inevitabilii termeni care apar în unor limbaje învecinate, cu care argoul are tr s turi comune, reflect acceptabil realitatea argotic i constituie o surs de încredere, pe baza c reia pot fi f cute diverse analize. Bineîn eles c nu contest m existen a i a altor termeni argotici importan i, care nu au fost înregistra i în dic ionare i care, probabil, nu sunt cunoscu i în afar cercurilor argotizan ilor, îns o abordare holistic , exhaustiv , a temei cercetate este probabil imposibil . Prin urmare, am considerat c cele dou dic ionare reprezint o surs veridic i relativ bogat , pe baza c reia se poate realiza o analiz complex i îndeajuns de concludent .

Pentru a evita delimit rile subiective, am identificat i eliminat cuvintele care apar îneau altor tipuri de limbaje (familiar, popular, regional, etc.) cu ajutorul dic ionarelor explicative consacrate (DEX'98 i DLRM).

Dup ce am stabilit care sunt elementele cu adev rat argotice din cele dou dic ionare, le-am împ r it în cuvinte

nederivate, derivate și expresii sau locuțiuni din care acestea fac parte. Odată realizată compartimentarea respectiv, am identificat cu ajutorul dicționarilor generaliste (DLRM, DEX'98 și DER) care sunt etimologiile cuvintelor nederivate. Astfel, cele 3780 de cuvinte argotice nederivate au fost împărțite în 20 de categorii etimologice, conform graficului din Anexa 2.

Pe prima poziție a clasamentului se plasează cuvintele a căror origine nu a putut fi stabilită. În această categorie au fost încadrate, pe lângă cuvintele incluse explicit în dicționare printre termenii „de origine necunoscută”, și alte trei tipuri de cuvinte: cele cu etimologie neprecizată, cele de sorginte incertă și cele care lipsesc cu totul din dicționarele explicative considerate.

Exceptând cuvintele argotice care încep cu literele K, X și Y, printre cuvintele care încep cu toate celelalte litere ale alfabetului se regăsesc unele cu etimologii necunoscute. Cele mai multe încep cu litera C, adică un număr de 108 cuvinte, fiind urmate de cele care încep cu litera B (103 cuvinte) și G (86 de cuvinte). Astfel, cuvintele argotice precum „bagadei” (vagabond), „bafni” (iganc), „baib” (aur), „cab” (polișt), „cacioli” (a se supăra, a fi necăjit), „cajbec” (individ naiv/credul/oro de înelată), „calibarc” (pălărie), „c duleal” (1. furt; 2. bătăie) sau „câf” din expresia „a-i lua (cuiva) câful” (a-i lua cuiva răsuflarea, a-i lua orice speranță), „ghilabandi” din expresia „a ghilabandi din ladă” (a cânta la pian) nu apar înregistrate în dicționarele românești explicative. Alte cuvinte, precum „babaros” (zar), „baciui” (aresta), „bulgăre” (1. (intl.) aur; 2. izolator), „chitoc” (persoană scundă), „crati” (servitoare, bucatreasă), „ciuguli” din expresia „a ciuguli o schemă” (a primi o informație interesantă), „gaman” (student) apar înregistrate, însă în dreptul lor este notat „etimologie necunoscută”.

Cu scopul de a obține o imagine completă asupra rezultatelor obținute privind structura etimologică a argoului

actual, am folosit drept comparație o statistică oferită de Mihai Dinu în „Personalitatea limbii române”, care reflectă modul în care se distribuie după origini cele mai importante 3800 de cuvinte nederivate din limba română.

După cum se poate observa în tabelul din Anexa 1, ponderea cuvintelor de origine necunoscută este în argou cu mult mai mare decât în limba literară (20,84%, față de numai 5,98%). De o mare parte dintre cuvintele argotice cu etimologie necunoscută sunt înregistrate în dicționarele românești explicative, având, bineînțeles, alte sensuri, poziționarea pe primul loc a cuvintelor cu origine necunoscută nu poate fi o simplă coincidență, luând în considerare faptul că argoul se dorește a fi un limbaj criptic, greu de înțeles de către neiniți.

Dintre sursele cunoscute, elementul latin rămâne majoritar și în argou (17,80%). În plus, romanitatea argoului este considerabil mai mare decât arată acest procent, întrucât, dacă se însumează cele 234 de cuvinte a căror origine romană este diversă, se ajunge la 234+673=907 termeni, adică un procent de 23,98%, rezultat surprinzător, având în vedere impresia superficială că argoul este alimentat mai ales de termeni din limba română și de anglicisme de ultimă oră. E drept însă că aceste două contribuții, absente printre cele mai importante 3800 de cuvinte românești nederivate, reprezintă totuși în argou 4,5%.

Revenind la elementul latin, acesta poate căpta valori și mai mari, dacă adăugăm termenii cu etimologie franceză (572), latină literară (40) și italiană (39). Ar rezulta un număr total de 1558 cuvinte de origine romană, ceea ce reprezintă 41,2% din totalul de cuvinte argotice. Prin urmare, nu încapă nicio îndoială asupra romanității argoului românesc.

Motivul latin nemediat apare în mod preponderent la aproape fiecare literă din dicționarele de argou. Totodată, cuvintele de etimologie latină se dovedesc a fi foarte productive în derivate sau expresii. De exemplu, verbul „a ajunge” stă la baza a apte

expresii argotice – „a ajunge caftan” (a se îmbogăți), „a ajunge de poveste” (a deveni cunoscut printr-un fapt negativ), „a ajunge la covrigi/la pepeni” (a sărăci, a se ruina), „a ajunge la export” (a muri), „a ajunge la salamet” (1. a ajunge la închisoare; 2. a muri), „a ajunge la strel” (a reuși primul act sexual), „a ajunge varză” (1. a se degrada, a se zdrențui; 2. (tox.) a ajunge dependent de droguri; 3. (tox.) a avea o stare de euforie provocată de consumul de droguri). Adjectivul „alb” are, de asemenea, apte derivate și participă la două expresii „albea” (1. lenjerie de pat; 2. argint, argintrie), „albe” (monedă de o sut de lei), „albi” (pl. bani), „a albuși” (a se spăla), „albitur” (băutură spirtoasă incoloră), „albu” (spermă), „albire” (activitate infracțională de ascundere a adevărului în ceea ce privește natura, sursa, mărimea ori de ineria de bunuri și valori monetare), „Alb ca Zpada” (cocaină), „a rămas cu albul/ a luat albul” (a luat mai nimic, câțig mic, furturi mici, găini).

Verbul „a bate” figurează, de asemenea, în 12 expresii argotice – „bate (pe cineva) ca la fasole” (expr. a bate (pe cineva) foarte tare), „bate din buze” (expr. (intl.) a informa poliția), „bate halvia” (expr. 1. a fi nemâncat; 2. a mânca rar), „bate toaca” (expr. 1. (intl.) a informa poliția; 2. a divulga un secret; a populariza excesiv o chestiune), „bate toba” (expr. a tuși foarte zgomotos), „bate un cui” (expr. (glum.) a fuma o țigară), „bate untul” (expr. a avea un contact sexual), „a o bate în cap” (expr. 1. a pierde vremea, a trăndăvi; 2. (vulg. - d. bărbăni) a se masturba), „a se bate cu crămida în piept” (expr. 1. a se lăuda; 2. a mânca foarte repede), „a-i bate (cuiva) pontul” (expr. a face o aluzie), „a-i bate taraba de cineva” (expr. a-i bate joc de cineva, a lua peste picior pe cineva), „să-i baci copiii/copiii cu basca/copiii cu ziarul ud/copiii în nevasta” (expr. folosit ca hiperbolă într-o descriere).

La fel de productiv este și substantivul „cap”, care are un derivat „c puitoare” (pălărie, apcă, bască, ciulă) și

care face parte din 10 expresii – „cap de linie / a ajunge la cap de linie” (expr. (de .) sfârșitul perioadei de detenție; data eliberării din penitenciar), „a avea cap de bibilic” (a fi prost, idiot, tâmpit), „a avea capul mare” (1. a se pretinde de tept; 2. a avea dureri de cap după consumul de băuturi alcoolice), „a deschide ușa cu capul” (a aduce multe daruri cuiva pentru a-i face un serviciu, a mitui), „a scoate capul” (a merge la furat), „n-am dormit cu capul pe arătură” (spune cineva care se crede de tept), „capul la pământ!” (nu mai vorbi nimic!), „a o da după cap” (a se eschiva, a nu fi sincer), „a da (cuiva) la cap” (a lovi, a omorâi), „pe cap de vită furajat” (expr. (glum.) pe cap de locuitor). Majoritatea cuvintelor argotice productive sunt înscrise la fel sau poate chiar și mai bogate în expresii în limba română de bază. De exemplu, în DEX'98, în dreptul substantivului „cap” sunt înregistrate peste 55 de expresii din care acesta face parte.

În aceeași situație se găsește și verbul „a da”, care participă la 169 de expresii argotice, dintre care amintim câteva: „a da o sfoară” (a întinde o cursă infractorului în timpul anchetei judiciare), „a da o sârmă” (a efectua o convorbire telefonică), „a da (o) cu bila” (1. a juca barbut; 2. a arunca zarurile), „a o da pe bune” (a-i schimba depoziția în cursul anchetei, a recunoaște faptele comise), „a se da la întors” (a-i schimba depoziția, a nu mai recunoaște faptele penale declarate anterior), „a da gol” (a lipsi nemotivat), „a da onorul” (a fura un lucru care se află în apropiere), „a da la stânga” (a fura), „a da cincă degete” (a fura), „a da la pace” (a se înlelege cu poliștii pentru a nu primi amendă, a da mită), „a da afară aerul din Parlament” (a sta degeaba, a lenevi), „a da clocăie” (a pleca, a fugi), „a da restul” (a replica, a riposta), „a da cu racu” (a fura din buzunare), „a se da în tango (cu cineva)” (a minți, a păcăli pe cineva), „a-i da cuiva o palmă” (a împrumuta pe cineva cu o mie de lei), „a da un banc de vrăjeală” (a purta o conversație amicală), „a i-o da din fundul triajului” (a lovi pe cineva cu

toat puterea), „a da la co ” (a consuma b uturi alcoolice) etc.

Rezultatele ob inute în urma împrumutului cuvintelor argotice în func ie de etimologia lor demonstreaz c principala surs a acestui tip de limbaj este limba român îns i. Urmându-i îndeaproape modelul, argoul românesc nu s-a dezis în a- i p stra preponderent caracterul romanic.

Pe locul al treilea în clasamentul etimologic se reg sesc cuvintele împrumutate din limba francez , un alt idiom romanic. Cuvintele argotice care încep cu litera C de in cel mai mare num rul de termeni de sorginte francez (75), fiind urmate de cuvintele cu ini iala P (70) i de cele cu B (57). De i nu s-au dovedit la fel de productivi precum cuvintele mo tenite din latin , i termenii argotici de etimologie francez fac parte din expresii i au derivate. De exemplu, substantivul „calciu” (1. ampanie; 2. b utur înt ritoare/energizant) particip la formarea expresiei „te fac un calciu?” (glum. 1. i-e r u? 2. e ti singur ? 3. pot s -i ofer ceva de b ut?), iar substantivul „cambuz ” ((de .) pachet cu alimente primit în penitenciar) are derivatul „cambuzier” (responsabilul camerei în care se p streaz alimentele) i alc tuie te dou expresii „are cambuz ” (a primit pachet cu alimente de acas) i „s mor în cambuz cu salamu-n buz !” (am min it!).

Printre exemplele de substantive argotice productive împrumutate din limba francez se num r „caroserie” (corp, trup) cu expresia „a îndoi / strica (cuiva) caroseria” (a bate tare pe cineva, a lovi cu putere), „cartu ” (1. (de .) amestec de rugin i var înf urat într-o cârp uscat , care prin frecare cu o bucat de lemn pe mozaic se aprinde; 2. (glum.) virilitate, poten , sperm) cu expresia „a merge la cartu / a lua cartu ul” (a fi condamnat la moarte), „compas” (picior) cu expresia „a m ri compasul” (a merge mai repede, a fugi), „costum” cu expresia „costum de cherestea/de placaj” (co ciug) i derivatul „costuma ” (lucr tor al Direc iei a V-a a Securit ii, poli ia politic comunist , care avea misiunea de a patrula la vedere pe Calea Victoriei, între sediile fostului

Comitet Central al P.C.R. i al fostului Consiliu de Stat), „bascul ” cu derivatul „basculant” (be iv), „mare scul de bascul ” (persoan care se consider foarte important i care, în realitate, nu este a a), „bil ” (cap, east / doz de drog) cu derivatele „biloi” (cap mare), „bilu ” (1. doz de drog; 2. (pl.) testicule) i expresiile „cu bila pe cinci” (aflat în închisoare), „te fac o bil ?” (juc m o partid de biliard? Mergem la o sal de biliard?), „bomboan ” (1. igar ; 2. femeie atr g toare, femeie bine) cu expresiile „bomboan fondant ” (tip antipatic) i „bomboane agricole” (semin e pr jite de floarea-soarelui sau dovleac), „pil ” cu derivatele „pilangiu” (be iv) i „pileal ” (b utur alcoolice), „pardesiu” cu expresiile „pardesiu de scânduri” (sicriu) i „a face cuiva pardesiu de sânge” (a-l omorî, a-l ucide) etc.

Un termen argotic interesant împrumutat din limba francez este „bonjur”. Interjec ia fran uzeasc „bonjour” ia forma de substantiv în argoul românesc, însemnând în limbajul interlopilor „buzunarul din spate al pantalonilor”. De asemenea, se reg se te în expresia „a servi (pe cineva) la bonjur” cu explica ia „a fura portofelul din buzunarul de la spate”.

Aceast interjec ie fran uzeasc a p truns în limba român cu acela i sens ca în limba de origine „cuvânt de salut pentru orice moment al zilei, echivalent cu bun ziua” (DEX’98), dar i cu sensul de „hain la mod la mijlocul sec. XIX” (DLRM). Probabil din cel de-al doilea sens s-a dezvoltat i semnificatia argotic actual , creându-se o sinecdoc .

Prin urmare, limba francez s-a dovedit o surs de împrumut însemnat atât pentru limba român de baz , cât i pentru argoul românesc.

Dovedind în continuare o leg tur puternic cu limba român , pe locul al patrulea al clasamentului dup provenien se situeaz împrumuturile din limba slav . Pe lâng cele 197 de cuvinte de origine slav veche, reprezentând un procent de

5,21 % din structura etimologică a argoului actual, putem adăuga și cele 68 de cuvinte din categoria „etimologie multiplă” (combinații între limbile slavă, bulgară, sârbă, rusă, ucraineană, poloneză). De exemplu, „smochin” (om sfrijit, firav) și „a opti” cu derivatul „opteală” (denunț, trdare, delatune) au pătruns în limba română fie direct din slavă, fie din bulgară; „zmetie” (lovitură puternică de pumn sau de palmă) – din limbile slavă și rusă; „cârp” (1. (de.) scrum obținut prin arderea unei cârpe, păstrat într-o cutie de tablă, folosit ulterior la aprinderea igrilor; 2. individ lipsit de personalitate/umor de manipulat) cu expresiile „cârp de valoare” (pânză) și „a intra / a se băga în cârpe” (a se culca), „crap” (persoană care face afaceri ilicite, însușindu-și bani în mod constant), „col” în expresia „a avea col” (a fi periculos, a fi agresiv) și derivatul „colan” (polițist) – din limbile bulgară și sârbă; „chit” în expresia „chita golaniului” (nota cincii) – din sârbă și ucraineană; „cobz” (gitar) cu derivatele „cobzar” (informator, denunțator), „cobz real” (1. curtefrit al unei persoane de sex opus; 2. vorbărie; 3. fanfaronadă), „a cobzi” și „a cobzări” (1. (de bărbat) a avea contact sexual cu o femeie; 2. a amăgi, a păcăli; II. v.r.(d. femeii) a avea contact sexual cu un bărbat) – din limbile ucraineană, rusă și poloneză, „vtaf” (1. eful de poliție; 2. (de.) eful de echipă sau de dormitor; 3. infractorul cu cele mai multe condamnări din bandă) – din ucraineană și poloneză etc.

Cuvintele argotice care au inițialele P (36), C (28), S (25) și T (18) și-au adus cel mai mult contribuția la dezvoltarea acestei categorii de împrumuturi din limba slavă.

În privința productivității, cuvintele argotice împrumutate din limba slavă s-au dovedit destul de bogate în derivate și expresii. Spre exemplu, substantivele „ciocan” (1. penis; 2. act sexual) are nouă derivate – „ciocnar” (individ naiv/credul/umor de înelat), „ciocnean”, „ciocnescu”, „ciocnitur”, „ciocnoiu” și

„ciocneală” cu același sens (1. întâlnire amoroasă; 2. contact sexual), „ciocnel” (pulpă de pui), „a ciocni” ((obs. - d. bărbat) a avea contact sexual cu o femeie; II. v.r. (d. femeii) a avea contact sexual cu un bărbat), „ciocnitoare” (1. femeie de moravuri urâte; 2. nimfoman; 3. persoană care vorbește mult) și expresia „a o ciocni în vârf” ((adol., obs.) a se masturba), „ciolan” (1. (de.) cheie; 2. funcție, poziție aducătoare de avantaje materiale; 3. (reed.) însemnul purtat de un delicvent minor cu funcție administrativă sau de comandă în cadrul grupului de minori din institutul de reeducare în care este internat) are trei derivate „ciolanar” ((peior.) avocat), „ciolaniadă” ((pub., peior.) luptă pentru putere, funcții cheie și privilegii dusă între mai multe facțiuni sau în interiorul unei facțiuni) și „ciolanist” ((peior., pub.) om care luptă pentru putere, funcții cheie și privilegii), „coajă” (1. portofel; 2. buzunar; 3. rochie; 4. palton, haină; 5. (prin ext.) înmăncătoare de minte), cu varianta regională „coarjă” (bani) are două derivate „cojeală” (1. jaf; 2. bătaie), respectiv „a coji” (1. a jefui pe cineva; 2. a bate tare) și face parte din aseș expresii „a fcut coajă” (a fcut o hoție), „cel mai de coajă” (cel mai isteț), „a o lua pe coajă” (a fi bătut), „a slta coaja” (a fura portofelul), „a scopi coaja” (a căuta în portofel), „a fi rost de cojeală” (1. a fi rost de un câțig; 2. a fi rost de bătaie), „praf” (1. heroină; 2. cocaină; 3. metamfetamină sau orice alt drog în formă de pulbere) are un derivat „prafuit” (consumator de heroină) și intră în compoziția a patru expresii „praf alb” și „praf de înger”, ambele cu același înțeles - cocaină, „pe praful acesta?” (pe sârcia aceasta?), „ia-și pu în praf de mers” (pleacă! călătorie! lasă-mă!), „sticlă” (metamfetamină) are trei derivate „sticlărie” (beiv, alcoolic), „sticli” (a lovi, a bate zdravăn pe cineva), „sticloan” (sticlă) și o expresie „sticla de lampă numărul doi” (oi, cinzeac (păharel cu) cincizeci de mililitri de băutură spirtoasă).

Nu numai substantivele, ci și verbele de origine slavă sunt productive în

argoul românesc. Spre exemplu, „a citi” (I. v.t. a ghici intențiile cuiva; II. v.i. a bea, a trage la m sea) are un derivat „citor” (beiv) și ajută la alcătuirea expresiilor „am citit două volume” (am băut două sticle cu băutură alcoolică), „a fi citit din primă” (a fi deconspirat); „a plesni” are două derivate, „plesnitoare” (prostituat), „plesnitori” (ochi) și participă la formarea a cinci expresii: „a o plesni bine” (a spune sau a face ceva foarte potrivit într-o anumită situație, într-un anumit moment), „a plesni pe cineva în plrie” (1. a da cuiva o veste surprinzătoare și neplăcută; 2. a ironiza pe cineva), „a merge la plesneală” (a pleca la furat fără vreodată adresă precisă sau pont), „a căzut la plesneală” (a fost prins accidental), „la plesneală” (la nimereal, din întâmplare) etc.

Foarte interesante sunt termenii argotici de origine slavă care au conotație religioasă în limba română de bază. Sensurile cuprinate în argou sunt diferite, ba chiar în unele cazuri aceste cuvinte primesc în eleșuri antonimice, ceea ce demonstrează ingeniozitatea și predispoziția către amuzament a argotizanților. Printre exemple se numără „a blagoslovi” (a bate, a lovi), „a se face danie” ((despre hoși) 1. a se potoli, a se lăsa de furat; 2. a dispărea, a se lăsa la fund), „Evanghelie” (cazier judiciar, antecedente penale), „iconar” ((intl.) falsificator de acte), „milostenie” (amnistie, grație), „a mirui” (1. a numi într-o funcție importantă; 2. a lovi pe cineva în cap), „moarte” (cadavru), „năslie” (1. aflat într-o situație limită; 2. bolnav pe moarte), „odjdi” (uniformă militară), „la pomani” ((la fotbal) în poziție avansată; în fața porții adverse), „pisanie” (anchetă), „pomelnic” (1. (intl.) cazier judiciar; antecedente penale; 2. în iruire plictisitoare de vorbe, fapte etc), „pop” (avocat), „post” – „a intra în postul cel mare” (a executa o condamnare mare), „prăpure” (vagin), „prescur” (băutură alcoolică servită ca aperitiv), „sfânt” (nota 8), „a-i fura sfintele cuiva” (a omorî, a ucide pe cineva), „sfetanie”

(rugămintă), „sfintele” (băutură), „stran” (boxa acuzaților). În aceeași situație se găsește și cuvintele cu dublă etimologie, împrumutate în limba română prin două filiere - slavă și greacă: „liturghie” în expresia „a trage (cuiva) o liturghie” (a trage o bătaie zdravă), „mânăstire” (om lipsit de personalitate), „Mânăstirea Secu” (Securitatea), „a se face mânăstire” (a se produce în valmăeală, a începe bătaia), „mânăstire de maici” (liceu pedagogic), „parastas” – „a face (cuiva) parastasul” (a asasina, a ucide) etc.

Toate aceste cuvinte religioase au căpătât în argoul românesc în eleșuri noi, inedite, care fac trimitere la o paletă extinsă de domenii, unele primind sensuri comice, iar altele exprimând violență. Legându-se de o mică parte a explicației de bază, argotizanții și-au dovedit dibăcia în a transforma aceste cuvinte religioase într-un veritabil arsenal argotic.

Nu începe încădoială limba slavă a avut o contribuție importantă în formarea limbii române, iar numărul cuvintelor argotice de sorginte slavă demonstrează că argotizanții au urmat involuntar același model valorificând, adesea cu mult imaginație, sugestiile semantice cuprinse în înleșurile de bază ale termenilor respectivi. Productivitatea acestora indică faptul că vorbitorii de argou au găsit în cuvintele de origine slavă surse bune de exploatat și dezvoltat.

Înănd cont de istoria poporului român, este lesne de înleș de ce cuvintele împrumutate din limba turcă au o pondere mare în limba română și, totodată, în argoul românesc. Printre cuvintele cu inițială C se numără cele mai multe împrumuturi din limba turcă, respectiv 41, adică 24% din numărul total. Pe următoarele locuri se află cuvintele care încep cu literele T (20) și B (15). Deși nu sunt la fel de productive în derivate și expresii precum cuvintele împrumutate din limbile amintite anterior, cuvintele argotice de origine turcească acoperă o arie diversificată de domenii.

Printre cuvintele de origine turcească care au generat în argoul

românesc derivate sau locu iuni se num r substantivele „calabalâc” (1. lume mult , gloat , mul ime; 2. produsul unor furturi m runte) care face parte din expresia „ i-a luat calabalâcul” ((despre ho i) a fugit, i s-a pierdut urma, a fost arestat, închis), „capac” (1. palm dat cuiva peste ureche; 2. (la baschet) blocare cu palma a orificiului co ului pentru a împiedica intrarea mingii; 3. (cart.) cartea sau c r ile de deasupra dintr-un pachet de c r i amestecate; 4. (la pl.) joc practicat în anii 1950-1970 de copiii bucure teni, în recuzita c ruia intrau capace de bere turtite prin batere cu ciocanul i o bucat de plumb rotund i plat) cu derivatele „a c p ci” (1. a pune (pe cineva) la punct; 2. a lovi; a bate), „c p ceal ” (b taie) i expresia „tun la capac” (l-a omorât), „caftan” cu derivatul „caftangiu” (b t u) i expresia „a ajunge (la) caftan” (a se îmbog i), „tarla” cu cele dou expresii „a avea optic de tarla” (a gândi îngust, limitat), „a ie i pe tarla” (a ieși la furat), „teanc” cu derivatele „a tencui” (a bate), „tencuial ” (1. fard de obraz; 2. (prin ext.) machiaj) i expresia „a strica tencuiala cuiva” (a desfigura, a mutila), „turc” cu trei derivate „turcalete” (1. (glum.) turc; 2. homosexual, pederast), „turcafle ” ((intl.) om naiv, victim poten ial a unui infractor), „turcale ” (fese, dos) etc.

Cuvântul „caraman” reprezint un caz special, u or controversat, despre care vorbe te i Rodica Zafiu în „101 cuvinte argotice” (Zafiu, 2010, p. 127: „Termenul nu e înregistrat în DEX, de i are tradi ie i o circula ie considerabil în limbajul argotic i chiar în afara acestuia. Cea mai veche atestare (în forma caraman) pare a fi cea dintr-un articol de la începutul secolului al XX-lea: Scântee 1906”. De asemenea, la p. 128, autoarea se refer la originea cuvântului: „Originea termenului a fost explicat de mult, în mod cât de poate de conving tor: este vorba despre rusescul карман [karman] „buzunar”,

care a circulat o vreme în argoul românesc în forma *caraman* : simpla adaptare fonetic sau, mai curând, suprapunere i confundare formal între rusism i turcismul *karaman* „negru, brunet”). Acesta apare înregistrat în DAR 2002 cu explica ia „adj. m. (înv.) cu p rul negru”, în „Dic ionarul Universal al Limbii Române” al lui L. ineanu cu în elesul „a. cu p rul negru (de bou sau de vac). [Turc. KARAMAN]” i în „Dic ionarul limbii române ti” (1939) al lui August Scriban, fiind definit ca „adj. (turc. karaman, din Caramania, vechea Licaonie, în Asia Mic ; om prea brun). Cu p rul negru, vorbind de boi”.

Prin urmare, toate trei dic ionarele îi confer statutul de adjectiv i aceea i explica ie, ultimele dou precizându-i i originea etimologic . Ei bine, acela i cuvânt apare i în Dic ionarul de argou al lui Volceanov, oferindu-i-se de acest dat valoare substantival i având în elesul de „buzunar”. La o scurt cercetare în lumea dic ionarelor, l-am identificat i pe „caraiman”, cu urm toarea explica ie oferit de Al. Cior nescu în DER „s.n. – (arg.) buzunar. Rus. kar(a)man – der. caramangi, vb. (a goli buzunarele, a terpelii); caramangeal , s.f. (terpelire); ca ramangiu, s.m. (ho , borfa); caramangioaic , s.f. (hoa).” Problema este c în dic ionarele de argou apare înregistrat i acest cuvânt, având acela i în eles cu mai sus amintitul „caraman”, respectiv „buzunar”. Astfel, avem dou cuvinte asem n toare ca form , dar cu etimologii diferite, c rora li se atribuie acela i sens în argou. Întrebarea este dac s-a produs o confuzie în lumea argoului bazat pe asem narea dintre formele celor dou cuvinte i ar trebui considerate drept variante ale aceluia i termen sau ar trebui tratate diferen iat, atribuindu-li-se etimologii diferite. Mai mult decât atât, dic ionarele de argou îl noteaz i pe derivatul „caramangiu” (s.m. (intl.) ho de buzunare). Potrivit lui Al. Cior nescu, acesta din urm se num r printre derivatele lui „caraiman”. Dac

lu m în considerare semantica termenului, putem s -l încadr m în familia de cuvinte a lui „caraiman”, îns absen a literei „i” poate ridica semne de întrebare. Uitându-ne la forma cuvântului, acesta pare a fi mai degrab un derivat al lui „caraman”. Având în vedere c teza de fa i-a propus stabilirea structurii etimologice a argoului actual, am încadrat cuvântul „caraman” în lista împrumuturilor din limba turc , împreun cu derivatul s u „caramangiu”, iar cuvântului „caraiman” i-am atribuit origine ruseasc .

Un alt caz special îl constituie familia de cuvinte „chiul – chiulangi – chiulangi - chiul u”. De i în Dic ionarul de argou al lui G. Volceanov, sunt înregistrate cinci cuvinte din familia lui „chiul” („chiulangi”, „chiulangi, -oaic”, „chiul u, -auc”, „a chiuli” i însu i „chiul”) i o expresie („chiulangi cronic”), am p strat în studiul nostru de caz doar trei – substantivele „chiul u” (chiulangi) i „chiulangi” (1. boal imaginar folosit ca scuz pentru justificarea absen elor colare; 2. (pub., peior.) absen ele nejustificate ale deputa ilor i senatorilor români de la lucr rile Parlamentului) plus expresia „chiulangi cronic” (chiulangi), restul fiind eliminate deoarece se încadrau în categoria cuvintelor familiare. Potrivit DLRM i DEX’98, substantivul „chiulangi” este de origine turc . Controversa vine în momentul în care în DEX’98, cuvântul împrumutat din limba turc este considerat ca fiind alc tuit din substantivul „chiul” i sufixul „-angiu”, iar lui „chiul” i se atribuie origine fran zeasc „s.n. (fam.) sustragere nemotivat de la îndeplinirea unei obliga ii, a unei datorii; p. ext. în el torie; loc. vb. a trage chiulul = a) a chiuli; b) a nu- i ine cuvântul dat; a-i trage (cuiva) chiulul = a p c li, a în ela (pe cineva). — din fr. [tirer au] cul”. În DLRM, „chiul” este considerat un derivat regresiv al lui „chiulangi”, despre care se consider c provine din cuvântul turc „kühahci”. Prin urmare, toate cele patru înregistr ri din prezentul studiu de caz au

fost tratate împreun i li s-a atribuit origine turc .

Procentajul de numai 3,57%, reprezentând contribu ia limbii romani la argoul românesc, îi va surprinde probabil pe muli, deoarece exist tendin a de a asocia limbajul argotic cu cel ig nesc. Iat îns c statistica demonstreaz c această surs nu se afl în vârful clasamentului, numărul cuvintelor împrumutate de c tre argotizant i din limba romani fiind de doar 135. Bineîn eles c aceste cuvinte au un rol incontestabil i c ofer un „colorit” aparte argoului. Cuvintele cu ini ialele B (15), C (33) i M (14) se afl pe pozi ii frunta e în ierarhia termenilor de provenien ig neasc .

Printre exemplele de cuvinte din limba romani productive se num r verbul „a cafti” (I. v.t.a bate, a lua la b taie; II. v.r. a se bate, a se înc iera) cu derivatele „caft” i „cafteal” (b taie, înc ierare) i expresiile „a se l sa cu cafteal” (a se l sa cu b taie), „cafteal la minut” (lupt scurt), „caraliu” (poli ist) cu sintagma „caraliu- ef” (Ministru de interne), „a cardi” (1. a fura; 2. a bate) cu derivatele „cardeal” (furt, b taie), „cardit” (denun at), „carditor” (1. b t u; 2. denun tor; 3. ho; 4. individ care asigur acoperirea menarului) i expresiile „a cardi o lab” (a da o palm), „a cardi un vast” (a lovi cu pumnul), „ca toc” (1. frumos, atr g tor; 2. bun, profitabil) cu derivatul „ca toc rie” (ac iunea de a- i bate joc de cineva), „a ciordi” (a fura) cu derivatele „ciordeal” (furt) i „ciorditor” (ho de m run i uri), „a babardi” (a fura) cu derivatul „babardeal” (act sexual) i expresia „lucru de babardeal” (obiect ob inut în urma unui furt sau a unei spargerii), „baft” cu derivatul „baftache” i expresia „bafto delo!” (salut! noroc!), „beng” (1. drac, diavol; 2. boal incurabil; cancer; 3. r u, nenorocire) cu patru derivate „beng Neal” (1. denun; 2. nebunie), „a beng ni” (a denun a, a pârfi, a informa organele de poli ie), „beng nitor” (tr d tor, denun tor, turn tor), „bengos” (excelent, formidabil, grozav) i dou

expresii „a o da în beng neal ” (a i se întâmpla ceva rău; a o lua răzna), „a da în beng ” (a înnebuni), „a bungghi” (I. v.t. 1. a supraveghea, a fi la; 2. a în elege, a pricepe; II. v.r. 1. a privi, a se uita; 2. a ține, a se pricepe (la ceva)) cu derivatul „bungheal !” (1. fugi! terge-o!; 2. fii atent!; 3. urmărește, filează!) și expresiile „bungheal la nasolu’!” (atenție, suntem urmărit!), „a fi de bunghit” (1. a avea ce privi; 2. a învâta ceva de la cineva), „a mardii” (a bate, a lovi; a trage cui va o bătăie) cu două derivate „mardoii” (1. bătău, huligan; 2. individ rezistent la privațiuni), „mardeal ” (bătăie) și expresia „a umfla la mardeal ” (a lua la bătăie) etc.

Se poate observa, de altfel, că structura etimologică a argoului actual nu diferă cu mult de cea a limbii române. Excepționând împrumuturile din limba romani, majoritatea cuvintelor argotice analizate au fost preluate din limba română însăși, care reprezintă principala sursă de îmbogățire a acestui tip de limbaj.

BIBLIOGRAFIE :

- [1] Ciorănescu, Alexandru, (1958-1966), *Dicționarul etimologic român*, Universidad de la Laguna, Tenerife;
- [2] Dinu, Mihai, (1996), *Personalitatea limbii române – fiziologia vocabularului*, București, Editura Cartea Românească ;
- [3] *Dicționarul explicativ al limbii române*, (1998), Academia Română, Institutul de Lingvistic „Iorgu Iordan”, București, Editura Univers Enciclopedic;
- [4] *Dicționarul limbii române moderne*, (1993), Academia Română, Institutul de Lingvistic București, Editura Academiei;
- [5] Scriban, August, (1939), *Dicționarul limbii române*, Editura Institutul de Arte Grafice „Presă Bună”;
- [6] Șineanu, Lazăr, (1929), *Dicționar universal al limbii române, ediția a VI-a*, Editura „Scrisul românesc” SA;
- [7] Tandin, Traian, (2009), *Dicționar de argou al limbii interlope*, București, Editura Meteor Press;
- [8] Volceanov, George, (2006), *Dicționar de argou al limbii române*, București, Editura Niculescu;
- [9] Zafiu, Rodica, (2010), *101 cuvinte argotice*, București, Editura Humanitas;

Anexa 1

Tabel Nr. 1

Statistic limba română versus argoul românesc

TOTAL		nec	lat	fr	slav	turc	ig	ngr	germ.	n.pr
3780	Num r	788	673	572	197	171	135	99	81	81
Argou	Procent	20,84	17,80	15,13	5,21	4,52	3,57	2,62	2,14	2,14
3800	Num r	226	1113	638	522	128	0	107	63	0
Lb. rom.	Procent	5,98	29,29	16,79	13,74	3,37	0	2,82	1,66	0

magh	onom	bulg	lat.lit	ital	cf.alb	engl	rus	ucr	scr	altele
60	58	57	40	39	38	35	30	19	17	590
1,59	1,53	1,5	1,06	1,03	1,00	0,90	0,80	0,50	0,45	15,60
110	140	125	94	36	51	0	30	42	34	320
2,90	3,68	3,29	2,47	0,95	1,34	0	0,79	1,11	0,89	8,42

Anexa 2

Figura Nr. 1

